

Nr 888

Av herr **Antonsson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 200, angående en kampanj för allmänt lönsparande.*

(Lika lydande med motion nr 739 i Första kammaren)

I proposition nr 200 framlägges förslag angående allmänt lönsparande. Förslaget grundar sig på av utredningen för sparstimulerande åtgärder, SOU 1961: 2, utarbetade riktlinjer, vilka varit föremål för överarbetning inom särskild kommitté. I propositionen ansluter sig departementschefen till den detaljutformning av det allmänna lönsparandet, som föreslagits av sistnämnda kommitté, ävensom till dess förslag att 600 000 kronor skall ställas till förfogande för en kampanj för det allmänna lönsparandet under 1962.

Såsom framhållits i propositionen är det utomordentligt angeläget att det personliga sparandet ökas. Den föreslagna kampanjen kan därvid vara av visst värde, troligen främst genom den utåtriktade aktiviteten för ett ökat sparande. Av den anledningen anser vi oss nu kunna biträda det framlagda förslaget, inklusive de medel som äskats för allmän sparpropaganda. Enligt vår mening är det emellertid angeläget att man vid stimulerandet av det personliga sparandet beträder andra vägar än dessa, som ytterst grundar sig på spararens intresse av lotterivinst. Vid fortsatta överväganden i detta syfte måste de i förenämnda utredning, SOU 1961: 2, reservationsvis framförda förslagen ägnas särskild uppmärksamhet. I utredningen har reservation avgivits dels av ledamöterna Antonsson, Brundin och Danmans angående särskilda sparkonton och utjämningskonton, dels av ledamoten Antonsson angående premiering av det reella nysparandet. Dessa förslag är av sådan vikt att de snarast bör bli föremål för överarbetning och detaljutformning.

Enligt vår mening föreligger speciella skäl, till vilka vi återkommer, för en premiering med syfte att stimulera till ett mera långsiktigt banksparande. Goda skäl kan emellertid anföras för att samhället bör premiera varje slag av sparande, d. v. s. i princip varje förbättring av nettoförmögenheten under en viss tidsperiod i den utsträckning som det kan anses finansiellt möjligt och av rättviseskäl lämpligt. Samtliga reservanter i utredningen har framhållit, att denna uppfattning principiellt sett är stark. Det måste anses vara en primär uppgift att söka utforma ett system som möjliggör en sådan allsidig stimulans av det personliga sparandet. Självfallet blir möjligheterna till en positiv samhällsekonomisk effekt större om premieringen i princip omfattar allt personligt sparande. Det kan nämnas att amorterings-

sparandet enligt utredningen utgör inte mindre än ca en tredjedel av hushållens samlade finansiella sparande. Det är angeläget att även sådant sparande kan bli föremål för stimulans. Den vägledande principen bör vara att den enskilde skall ha full frihet att välja sparmål och former för sparandet samt därvid oavsett mål och form åtnjuta premiering.

I detta syfte har i utredningsbetänkandet framlagts förslag till sparpremiering, som skulle omfatta alla slag av sparande, d. v. s. dispositioner som innebär att en person avstår från viss möjlig konsumtion. Som exempel härpå kan nämnas ökning av tillgodohavanden på bank, postgiro o. d., ökning av olika slags fordringar, minskning av låneskulder, ökning av tillgodohavanden i form av obligationer, aktier och andelar m. m., vissa försäkringspremier samt investeringar i rörelse, jordbruk och annan fastighet. Premieringen skulle inte gälla s. k. överföringar från ett slag av tillgodohavande till ett annat utan endast nettoförbättringen. Det skulle således vara det reella nysparandet som skulle premieras.

Beträffande möjligheterna att konstatera och kontrollera om ett reellt nysparande ägt rum har påvisats att detta kan ske genom en s. k. kontantredovisning. Ett sådant system tillämpas f. ö. redan av taxeringsmyndigheterna för undersökning i kontrollerande syfte av förmögenhetsförändringar hos skattskyldiga. Systemet måste således tillmätas stor tillförlitlighet. De uppgifter som erfordras för kontantsammanställningen är erforderliga för upprättande av självdeklaration. Metoden bör således inte medföra svårigheter av betydelse för den enskilde, särskilt som sammanställningen kan förenklas för dem som har inkomst endast av tjänst och eventuellt av kapital. Självfallet skulle den också vara till värde från taxerings synpunkt, emedan den som nämnts innebär en kontroll av självdeklarationen.

Enligt förslaget skall premien vara proportionell i förhållande till sparandet och åtnjutas i form av avdrag på skattens slutbelopp. Ett sådant förfarande måste vara lämpligt bl. a. med hänsyn till att taxeringsnämnd bör fastställa premien. I fråga om premiens storlek framhålles att valet av procentsats blir beroende av premiens konstruktion i övrigt. Som lämplig nivå föreslås 7—12 procent för ett sparbelopp om högst 1 000 kronor årligen för ensamstående och högst 2 000 kronor årligen för äkta makar gemensamt samt högst 800 kronor för barn under 16 år. Premiens storlek bör enligt förslaget inte bindas för längre tid framåt utan skall anpassas efter konjunkturläget. I syfte att omöjliggöra s. k. vartannatårssparande framhålles lämpligheten av att högsta nettoförmögenhet under exempelvis sistlidna 5-årsperiod skall överskridas innan premie får åtnjutas. Vidare framhålles att ett visst grundsparande kan föreskrivas innan premie får åtnjutas. Därvid bör hänsyn tagas till försörjningsbörd och sparförmåga. Genom sådan föreskrift om grundsparande skulle stimulansen till ökat ny-

sparande bli ännu mera påtaglig. I fråga om amorteringssparande framhålls att en som normal betecknad amortering kan undantagas.

Förslaget är av sådan betydelse för den stimulans av det personliga sparandet som måste eftersträvas, att det snarast bör bli föremål för erforderliga lagstiftningsåtgärder. Att en viss översyn och avvägning i detaljerna därvid kan bli erforderlig ligger i sakens natur, emedan förslaget i betänkandet av förklarliga skäl är kortfattat.

En stimulans av allt personligt sparande efter dessa riktlinjer skulle därjämte ge ökad kännedom om det personliga sparandets fördelning och omfattning. Av utredningsbetänkandet framgår att kunskapen på detta område är relativt begränsad, vilket givetvis utgör en svårighet vid utformandet av de sparstimulerande åtgärderna. Varje möjlig åtgärd, som kan vidtagas för att klarlägga hur man bl. a. genom skattesystemets konstruktion på lämpligaste sätt kan uppnå en stimulans till ökat personligt sparande, bör därför vidtagas utan dröjsmål. Vi föreslår att förslag till en på anförda grunder baserad försökslagstiftning snarast förelägges riksdagen.

Förslaget angående särskilt sparkonto innebär att sådant konto skulle kunna öppnas i bank och jämförlig penninginrättning (affärsbank, sparbank, jordbrukskassa, HSB-sparbank och liknande). Konto skulle få uppläggas av var och en till statlig inkomstskatt skattskyldig fysisk person som fyllt 16 år. Föräldrar skulle kunna öppna sparkonto för minderårigt barn. Det premieberättigade beloppet skulle utgöra högst 1 000 kronor per år för ensamstående och högst 2 000 kronor per år för äkta makar tillsammans. För barnkonto skulle det årliga beloppet begränsas till 800 kronor. Högsta sammanlagda belopp skulle utgöra 15 000 kronor exklusive upplupen ränta och för barnkonto 10 000 kronor. Premien skulle knytas till beskattningen och utformas så, att den för beskattningsåret uträknade skatten skulle minskas med tio procent av det sparade beloppet. Möjlighet borde finnas att låta avdraget slå igenom redan vid uttaget av källskatten. Därest beloppet inestår på kontot i mer än fem år skulle skattesänkningen bli definitiv. Premien skulle således motsvara två procent för vart och ett av de fem åren. Som en förutsättning för premieringen har också framhållits dels att spararnas samtliga tillgodohavanden under året skall ha ökat minst med det belopp, för vilket premiering yrkas, dels att sparbeloppet ökat kontots tidigare maximum.

Enligt vår mening skulle en sparstimulans genom sparkonto av denna art vara av stort värde. Banksparandet utgör en synnerligen betydelsefull del av det personliga sparandet. Det är småspararnas sparform, och sparandet i ungdomsåren sker i största utsträckning i bank. En stimulans efter de angivna riktlinjerna får därför förväntas komma ett stort antal sparare till del och därjämte medverka till att främja ungdomssparandet. Härtill kommer att det relativt långsiktiga banksparandet skulle stimuleras, vilket är

av värde från kreditmarknadssynpunkt. Metoden med avdrag på skattens slutbelopp är av rättviseskäl lämplig, emedan den medför lika sparstimulans oavsett inkomstens nivå.

Förslaget är — liksom de båda andra nämnda förslagen — att föredra framför det förslag till allmänt lönsparande, som förekommer i utredningens betänkande. Det allmänna lönsparandet skulle vädja till lotterivinstintresset och spelintresset i stället för till den strävan till ökat oberoende och reserver för framtiden, som är signifikativt för det personliga sparandet. De tre här berörda förslagen tar emellertid fasta på de sistnämnda faktorerna och ger således uttryck för uppfattningen att samhället skall stimulera de enskilda till omtanke för framtiden. Det måste t. ex. anses vara av betydande värde om föräldrar kontinuerligt under årens lopp sätter undan vissa belopp med tanke på barnens utbildning. Ett sådant förfarande minskar givetvis anspråken på samhällets direkta stödåtgärder på området. Vi föreslår därför, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att förslag angående särskilt sparkonto snarast förelägges riksdagen, i huvudsak enligt de riktlinjer som här refererats.

Förslaget angående utjämningskonto bygger på samma principer som det s. k. skogskontot, vilket använts i betydande utsträckning och medfört icke oväsentliga sparbelopp. Enligt förslaget skulle fysisk person äga rätt att insätta medel på särskilt konto i bank eller liknande penninginrättning. För de sålunda insatta medlen skulle erhållas uppskov med taxeringen så länge medlen inestår på kontot, dock högst tio år. Stimulansen skulle således ligga däri att ränta får uppbäras på hela det insatta beloppet. En inkomstagare skulle äga rätt att insätta högst 10 000 kronor per år, och det sammanlagda beloppet på kontot skulle maximeras till 20 000 kronor.

Enligt vår mening talar synnerligen starka skäl för införandet av ett sådant utjämningskonto. Kombinationen med det särskilda sparkontot är av särskilt intresse. Utjämningskontot kan vara av förhållandevis ringa intresse för personer med en jämn inkomstutveckling och kan t. o. m. i en del fall få en viss negativ effekt. För dessa skulle givetvis det särskilda sparkontot vara den lämpligaste formen. För andra, särskilt för personer med ojämn inkomstutveckling, torde utjämningskontot vara att föredraga. Den resultatutjämnande effekten av ett utjämningskonto är så känd att den inte behöver beröras närmare. Båda formerna bör därför införas och den enskilde själv ges rätt att för sitt sparande välja det slags konto som passar honom bäst.

På utjämningskontona skulle inom en relativt begränsad tid samlas en betydande sparvolym. Den samhällsekonomiska effekten härav får inte underskattas. Under hela efterkrigstiden har en överbalansering av budgeten oftast ansetts erforderlig från samhällsekonomisk synpunkt. Det skatteuttag, som härav föranletts utöver vad som erfordrats för täckande av drift-

utgifter, har haft en negativ effekt på det personliga sparandet, emedan därigenom inte endast möjligheterna till konsumtion utan också till sparande minskat. Om beskattningen uppskjutes genom utjämningskonton innebär inte detta att medlen blir tillgängliga för konsumtion. I stället bindes i banksparande förutom skattemedlen även andra medel, som eljest skulle ha varit tillgängliga för konsumtion. Den samhällsekonomiska effekten blir således större om ifrågavarande skattemedel ingår i insättningar på utjämningskonton än om de tages i anspråk för överbalansering. Härav följer att i lägen, då en överbalansering av betydelse eljest skulle ha varit erforderlig, ett lägre skattetryck kan tillämpas om tillgång finnes till utjämningskonton än om de tages i anspråk för överbalansering. Härav följer att i lägen, då en överbalansering av betydelse eljest skulle ha varit erforderlig, ett lägre skattetryck kan tillämpas om tillgång finnes till utjämningskonton. Härtill kommer givetvis den betydelse som en medelsreserv alltid har för den enskilde och dennes oberoende liksom de gynnsamma verkningarna på kredit- och kapitalmarknaden. Vi föreslår därför, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att förslag i ärendet framlägges snarast möjligt.

De i det föregående framförda förslagen ansluter sig på ett naturligt sätt till varandra. Den ena huvudprincipen är en premiering av kontantsparandet och tar sikte bl. a. på de många småspararna och på ungdomen, vilka i största utsträckning sparar i bank. Den andra huvudprincipen gäller premiering av det reella nysparandet. Därigenom nås en stimulerande effekt även på det sparande som sker i form av amortering och investering av olika slag. Genom en kombination skulle således såväl det personliga kontantsparandet som det personliga realsparandet stimuleras.

Vid de fortsatta övervägandena rörande dessa spörsmål bör givetvis en lämplig samordning eftersträvas mellan de olika premieringsformerna. Bl. a. bör uppmärksammas att man genom kontantredovisningsmetoden kan undvara den i och för sig ej önskvärda föreskriften om att tidigare insättningsmaximum på de särskilda sparkontona skall överskridas även då den femåriga bindningstiden utgått. Om en person genom kontantsammanställning redovisar att tidigare medel på kontot tagits i anspråk för exempelvis bostadsanskaffning eller annan investering, skulle han således kunna uppbära premie för insättning på det särskilda sparkontot även om tidigare maximum av kontot ej överskridits.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 200 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till riksdagen rörande stimulans av det personliga sparandet i vad avser

- 1) premiering av det personliga nysparandet av reell karaktär,
- 2) premiering av sparande å särskilt sparkonto i bank eller annan penninginrättning, samt
- 3) inrättande av allmänt utjämningskonto i bank eller annan penninginrättning,
allt i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 28 november 1961

Johannes Antonsson

Emil Elmwall

David Gomér
